

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 339.543:658.7

Бороденко Тетяна Миколаївна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ім. В. Федосова
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Borodenko Tetiana

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the V. Fedosov Department of Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
ORCID: 0000-0003-3202-5491*

Гапонюк Микола Анатолійович

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів ім. В. Федосова
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Gaponiuk Mykola

*Candidate of Economic Sciences, Professor,
Professor of the V. Fedosov Department of Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
ORCID: 0000-0002-1541-0307*

**МИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ЧИННИК СТІЙКОСТІ ТА
ЕФЕКТИВНОСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ
CUSTOMS SUPPORT AS A FACTOR OF RESILIENCE AND
EFFICIENCY IN GLOBAL SUPPLY CHAINS**

Анотація. Вступ. Статтю присвячено комплексному висвітленню митного забезпечення міжнародної торгівлі як багаторівневої системи правових, економічних, адміністративних та інституційних механізмів, що формують регуляторну парадигму транскордонного руху товарів.

Розкрито визначальну роль міжнародних стандартів COT, HS та Incoterms, а також цифрових технологій EDI, ERP та SRM у формуванні прозорих й оперативних митних процедур. Висвітлено взаємозв'язок між митним регулюванням і стійкістю глобальних ланцюгів постачання, його вплив на адресність контролю, зниження ризиків та посилення економічної безпеки. Доведено, що комплексне функціонування правових, фіскальних, організаційних та інформаційних інструментів забезпечує передбачуваність торговельних операцій, скорочує транзакційні витрати і підвищує конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації.

Мета. Метою дослідження є комплексне теоретичне узагальнення та систематизація підходів до митного забезпечення міжнародної торгівлі, а також визначення його ролі у формуванні ефективних та стійких глобальних ланцюгів постачання.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження слугували статистичні, аналітичні та нормативно-правові джерела, що характеризують сучасний стан митного забезпечення міжнародної торгівлі та особливості функціонування глобальних ланцюгів постачання в умовах глобалізації й трансформації торговельної політики. Використано положення міжнародних стандартів (HS, Incoterms, ISO), регламенти COT і WCO, національне митне законодавство, наукові публікації з питань митного адміністрування, ризик-орієнтованих підходів та цифрової трансформації зовнішньоекономічної діяльності.

Методологічну основу становлять системний, структурно-функціональний та інституційний підходи, що дали можливість розглядати митне забезпечення як багаторівневу економіко-правову систему у взаємозв'язку з глобальними ланцюгами постачання. Застосовано методи порівняльного аналізу для зіставлення міжнародних і національних механізмів регулювання; контент-аналіз міжнародних угод і

стандартів для оцінки їхнього впливу на формування прозорих і стійких логістичних потоків; методи логічного узагальнення та класифікації для структуризації теоретичних підходів до митного забезпечення.

Результати дослідження ґрунтуються на принципах об'єктивності, репрезентативності та доказовості, що забезпечило можливість комплексної оцінки ролі митного регулювання у підвищенні ефективності та стійкості глобальних ланцюгів постачання. Поєднання аналітичного моделювання, узагальнення практик міжнародної співпраці та аналізу цифрових інструментів (EDI, ERP, SRM) дозволило сформулювати висновки щодо здатності митних механізмів оптимізувати логістичні процеси, зменшувати транзакційні витрати та підвищувати прозорість міжнародної торгівлі.

Перспективи. Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на аналітичну оцінку ефективності митного забезпечення та напрями вдосконалення з учасниками глобальних ланцюгів постачання в умовах євроінтеграції.

Ключові слова: *митне забезпечення, міжнародна торгівля, глобальні ланцюги постачання, митне регулювання, торговельна політика, ризик-орієнтований контроль, цифрові технології в митниці, міжнародні стандарти, митні процедури та адміністрування*

Summary. *Introduction. The article offers a comprehensive examination of customs facilitation in international trade as a multilayered system of legal, economic, administrative, and institutional mechanisms that shape the regulatory paradigm governing cross-border movement of goods. It elucidates the pivotal role of international standards—WTO norms, the Harmonized System, and Incoterms—as well as digital technologies such as EDI, ERP, and SRM in establishing transparent and efficient customs procedures. The study highlights the interdependence between customs regulation and the resilience of global*

supply chains, emphasizing its impact on targeted control, risk mitigation, and the strengthening of economic security. It is demonstrated that the integrated functioning of legal, fiscal, organizational, and informational instruments ensures the predictability of trade operations, reduces transaction costs, and enhances the competitiveness of national economies in the context of globalization.

Purpose. The purpose of the study is to conduct a comprehensive theoretical synthesis and systematization of approaches to customs facilitation in international trade, and to determine its role in shaping efficient and resilient global supply chains.

Materials and Methods. The empirical basis of the study comprises statistical, analytical, and regulatory sources that characterize the current state of customs facilitation in international trade and the functioning of global supply chains under conditions of globalization and evolving trade policy frameworks. The research draws upon international standards (HS, Incoterms, ISO), WTO and WCO regulations, national customs legislation, and scholarly works on customs administration, risk-oriented approaches, and the digital transformation of foreign economic activity.

The methodological framework is grounded in systemic, structural-functional, and institutional approaches, which made it possible to conceptualize customs facilitation as a multilayered economic-legal system interconnected with global supply chains. Methods of comparative analysis were employed to juxtapose international and national regulatory mechanisms; content analysis of international agreements and standards was applied to assess their impact on the formation of transparent and resilient logistics flows; logical generalization and classification methods were used to structure theoretical approaches to customs facilitation.

The research findings are based on the principles of objectivity, representativeness, and evidential validity, ensuring a comprehensive assessment of the role of customs regulation in enhancing the efficiency and resilience of

global supply chains. The combination of analytical modelling, generalization of international cooperation practices, and analysis of digital instruments (EDI, ERP, SRM) enabled the formulation of conclusions regarding the capacity of customs mechanisms to optimize logistics processes, reduce transaction costs, and increase transparency in international trade.

Perspectives. Further research should be directed toward analytical evaluation of the effectiveness of customs facilitation and the development of improvement strategies in cooperation with participants of global supply chains in the context of European integration.

Key words: *customs support, international trade, global supply chains, customs regulation, trade policy, risk-oriented control, digital customs technologies, international standards, customs procedures and administration*

Постановка проблеми. В умовах стрімкої глобалізації, посилення геополітичної нестабільності та швидкої цифрової трансформації питання забезпечення безперервності та стійкості глобальних ланцюгів постачання набуває виняткової актуальності. Часті торговельні конфлікти, зміни регуляторних режимів, наслідки пандемій, воєнні дії та зростання технологічної залежності роблять міжнародні ланцюги постачання вразливими до масштабних збоїв. За таких умов митне забезпечення міжнародної торгівлі постає ключовим інструментом регулювання, який прямо впливає на здатність країн та компаній підтримувати стабільність міжнародних потоків товарів. Актуальність проблеми обумовлена тим, що в сучасних умовах митне забезпечення виступає не лише інструментом контролю, а стратегічним чинником забезпечення національної та економічної безпеки. Недостатній рівень наукової розробленості цього питання стримує ефективність політики у сфері міжнародної торгівлі та знижує спроможність країн адаптуватися до зовнішніх шоків та регуляторних змін. Це формує нагальну потребу у поглибленні теоретичних

досліджень та виробленні комплексних наукових підходів до митного забезпечення в архітектурі глобальних ланцюгів постачання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні наукові дослідження зробили вагомий внесок у розкриття складності глобальних ланцюгів постачання та економічних взаємозалежностей. Так, дослідження Кок Бенг Лох та Ченг Лін Тан спрямоване на виявлення того, яким чином інтеграція ланцюгів постачання, організаційне навчання, цифрова трансформація та гнучкість логістичних процесів впливають на стійкість ланцюгів постачання малих і середніх підприємств у контексті митного забезпечення [1, с. 120].

Андрі Іраван зазначає, що митне забезпечення виступає ключовим інституційним механізмом, що визначає рівень стійкості та ефективності глобальних ланцюгів постачання, оскільки сучасні дослідження доводять його здатність мінімізувати логістичні ризики, прискорювати переміщення товарів, забезпечувати прозорість торговельних операцій та сприяти інтеграції учасників міжнародної торгівлі [2, с. 45].

Ковтуненко С. [3] звертає увагу на значущість організаційно-економічної підтримки управління міжнародними ланцюгами постачання, особливо в умовах глобалізації. Ці дослідження підкреслюють складність та багатовимірність глобальних ланцюгів постачання, а також необхідність подальших наукових розвідок у цій сфері.

Дослідники Котвицька Н. та Захарченко А. акцентують увагу на тому, що оптимізація логістичних потоків неможлива без належного функціонування митної інфраструктури, гармонізації процедур із європейськими стандартами та розбудови транспортних коридорів, які забезпечують безперебійність міжнародної торгівлі. Особлива увага приділяється викликам, що виникають унаслідок трансформації європейських транспортних маршрутів через територію України, а також

ролі цифровізації митних та логістичних процедур, яка значно підвищує ефективність зовнішньоторговельних операцій [4, с. 194].

Для забезпечення ефективності та стійкості глобальних ланцюгів постачання необхідне гармонізоване законодавство, розвиток транзитних вантажопотоків і модернізація транспортної системи відповідно до міжнародних стандартів зазначають Марценюк В. та Марценюк М. [5, с. 247].

Попри значний обсяг наукових праць, присвячених функціонуванню глобальних ланцюгів постачання та економічним взаємозалежностям, сучасний науковий дискурс усе ще характеризується помітним методологічним розривом. Зокрема, недостатньо дослідженим залишається комплексний взаємозв'язок між структурними характеристиками ланцюгів постачання, їх просторово-організаційною конфігурацією та кінцевими економічними результатами в умовах прискореної глобалізації й технологічних трансформацій.

Таким чином, дослідження митного забезпечення міжнародної торгівлі є важливим науковим завданням, спрямованим на поглиблення теоретичних положень, розкриття взаємозв'язку між митними механізмами та стійкістю глобальних ланцюгів постачання.

Метою дослідження є комплексне теоретичне узагальнення та систематизація підходів до митного забезпечення міжнародної торгівлі, а також визначення його ролі у формуванні ефективних та стійких глобальних ланцюгів постачання.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження слугували статистичні, аналітичні та нормативно-правові джерела, що характеризують сучасний стан митного забезпечення міжнародної торгівлі та особливості функціонування глобальних ланцюгів постачання в умовах глобалізації й трансформації торговельної політики. Використано положення міжнародних стандартів (HS, Incoterms, ISO), регламенти COT і WCO,

національне митне законодавство, наукові публікації з питань митного адміністрування, ризик-орієнтованих підходів та цифрової трансформації зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Зростання масштабів транснаціональних потоків товарів, капіталу та послуг супроводжується ускладненням логістичних маршрутів, розширенням мереж постачальників і підвищенням залежності національних економік від глобальних ланцюгів постачання. У таких умовах митні органи постають не лише контролюючими інституціями, а й стратегічними суб'єктами, здатними забезпечити баланс між державними інтересами та потребами бізнесу у швидкому та передбачуваному переміщенні товарів через кордони.

Митне забезпечення охоплює комплекс правових, організаційних, економічних та технологічних механізмів, спрямованих на регулювання міжнародної торгівлі, управління ризиками, захист економічної безпеки та створення сприятливих умов для легального бізнесу. Зміна світової торговельної архітектури, активізація інтеграційних процесів, впровадження міжнародних стандартів СОТ, WCO, ЄС, а також цифровізація митних процедур зумовлюють переосмислення ролі митних інституцій у глобальному економічному просторі. Сучасні підходи приділяють особливу увагу гармонізації регуляторних норм, автоматизації процесів декларування, впровадженню системи управління ризиками та використанню інструментів електронної взаємодії, що дозволяє підвищити прозорість та оперативність процедур.

Митне забезпечення міжнародної торгівлі спрямоване на ефективний контроль переміщення товарів, послуг і капіталу через митний кордон, забезпечення фіскальної дисципліни та підтримку безпеки національної економіки. У сучасній науковій літературі виділяють декілька підходів до розгляду митного забезпечення, зокрема економічний, правовий, адміністративний та інституційний

В теоретичному аспекті митне забезпечення розглядається через призму різних підходів.

Економічний підхід передбачає аналіз митних процедур з точки зору впливу на економічну ефективність держави, стимулювання експорту та імпорту, формування доходів бюджету та підтримку конкурентоспроможності національних виробників. Митна політика у цьому контексті сприймається як інструмент регулювання зовнішньоекономічних потоків і оптимізації державних доходів [6].

Правовий підхід акцентує увагу на нормативно-правовому регулюванні митної діяльності. Він охоплює міжнародні угоди, регламенти Світової організації торгівлі (СОТ), положення Гармонізованої системи опису та кодування товарів та Інкотермс (Incoterms), які забезпечують уніфікацію міжнародної торгівлі і зменшують ризики правових суперечок, а також національні закони про митне оформлення та контроль. З цього погляду митне забезпечення розглядається як система юридичних норм, що регламентує права та обов'язки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності [7, с. 230; 8].

Адміністративний підхід передбачає організаційно-технологічні аспекти функціонування митних органів, включаючи процедури декларування товарів, використання інформаційних систем для моніторингу та контролю, впровадження ризик-орієнтованого підходу та електронного обміну даними. Адміністративний аспект забезпечує оперативність та прозорість митних процедур, скорочує час оформлення та мінімізує ризики порушень [9].

Інституційний підхід розглядає митне забезпечення як результат взаємодії державних органів, міжнародних організацій та бізнес-структур. Він підкреслює важливість співпраці митних служб із підприємствами та інституціями зовнішньоекономічного середовища для створення

ефективної системи контролю, спрямованої на спрощення торгівлі та підтримку економічної безпеки [10, с. 220].

Комплексне застосування цих теоретичних підходів дозволяє державам забезпечувати баланс між контролем і спрощенням процедур міжнародної торгівлі. Сприяє зниженню транзакційних витрат для учасників ринку, підвищенню прозорості та передбачуваності митного середовища, а також зміцненню інтеграційних процесів у глобальній економіці.

Важливим аспектом митного забезпечення є його безпосередній зв'язок із глобальними ланцюгами постачання. Глобальні ланцюги постачання включають міжнародні виробничі та логістичні мережі, які вимагають чіткого дотримання стандартів і правил митного оформлення для забезпечення швидкого та надійного руху товарів. Гармонізовані правила, угоди про вільну торгівлю та електронні системи дозволяють підприємствам ефективно планувати поставки, зменшувати затримки на кордонах і підвищувати стійкість ланцюгів постачання.

Таким чином, митне забезпечення міжнародної торгівлі виступає інструментом оптимізації глобальних ланцюгів постачання, знижує транзакційні витрати, підвищує прозорість та ефективність міжнародної торгівлі, а також сприяє економічній інтеграції та конкурентоспроможності держав.

Митне забезпечення міжнародної торгівлі є ключовим механізмом регулювання глобальних ланцюгів постачання, що забезпечує ефективність, прозорість і безпеку міжнародного обігу товарів та послуг. Його функціонування базується на поєднанні міжнародних стандартів, договорів, національних нормативних актів та сучасних цифрових інструментів, які формують комплексну систему контролю та управління ризиками. Зокрема, стандарти Гармонізованої системи класифікації товарів (HS), Інкотермс, угоди COT і FTA, а також національні митні кодекси визначають порядок

митного оформлення, встановлюють тарифи та правила торгівлі, сприяють законності та ефективності процедур. Електронні системи обміну даними (Electronic Data Interchange (далі - EDI), Enterprise Resource Plannin (далі - ERP), Supplier Relationship Management (далі - SRM) і сертифікації ISO забезпечують оперативність, прозорість та надійність у взаємодії між усіма учасниками ГЛП.

Отже, ефективне застосування міжнародних і національних механізмів митного регулювання є основою для стабільного функціонування глобальних ланцюгів постачання, скорочення транзакційних витрат та підвищення конкурентоспроможності економіки в умовах глобалізації (табл. 1).

Таблиця 1

Основні стандарти, договори та регуляторні механізми митного забезпечення і їх вплив на глобальні ланцюги постачання

Категорія	Приклади	Призначення	Вплив на глобальні ланцюги постачання
Міжнародні договори	COT, угоди про вільну торгівлю (FTA), Угода Україна-ЄС	Встановлення правил тарифів, квот, антидемпінгових заходів; спрощення процедур	Спрощують перетин кордонів, забезпечують передбачуваність, знижують ризики затримок
Міжнародні стандарти	Гармонізована система (HS), Інкотермс	Уніфікація класифікації товарів та умов поставки	Оптимізація логістичних процесів, зменшення суперечок між учасниками ГЛП
Національне законодавство	Митний кодекс України, технічні регламенти	Регулювання митного оформлення, оцінки та контролю товарів	Забезпечує законність і безпеку переміщення товарів у рамках ГЛП
Електронні та цифрові інструменти	EDI, ERP, SRM, ISO 9001, ISO 28000	Автоматизація декларування, управління ризиками та моніторинг	Підвищення прозорості, оперативності та стійкості ланцюгів постачання

Джерело: сформовано авторами

Аналіз таблиці показує, що митне забезпечення міжнародної торгівлі інтегрує різні елементи регулювання: міжнародні договори, стандарти, національні регламенти та цифрові інструменти. Кожен із цих елементів виконує специфічну функцію: договори СОТ і ФТА забезпечують передбачуваність і спрощення процедур; стандарти HS і Інкотермс уніфікують класифікацію та умови поставки; національне законодавство гарантує правомірність переміщення товарів; електронні системи і сертифікації ISO підвищують швидкість, прозорість і стійкість ланцюгів постачання.

У комплексі ці механізми створюють ефективну систему митного забезпечення, що підтримує стабільність і розвиток глобальних ланцюгів постачання. Вони зменшують ризики затримок і порушень, сприяють оптимізації логістичних процесів і підвищують загальну конкурентоспроможність міжнародної торгівлі, що робить їх невід'ємною складовою сучасної економіки.

До ключових елементів митного забезпечення належать митні процедури та декларації, що включають процеси оформлення імпорту, експорту, транзиту та тимчасового ввезення чи вивезення товарів, а також оцінку вартості і класифікацію продукції. Фіскальні механізми, включаючи митні збори, податки на імпорт/експорт та пільгові тарифи за міжнародними договорами, забезпечують фінансову дисципліну та стимулюють дотримання законодавства.

Особливе значення мають системи управління ризиками, які дозволяють ідентифікувати потенційно проблемні вантажі та забезпечувати прискорене оформлення надійних підприємств через авторизованих економічних операторів (далі - АЕО). Контроль за відповідністю технічним та санітарним нормам гарантує безпеку та якість товарів, що переміщуються, шляхом сертифікації, ліцензування та проведення лабораторних досліджень.

Інформаційні та аналітичні системи, такі як ERP, EDI та SRM, інтегрують дані про рух товарів і забезпечують прозорість, контроль та оптимізацію логістичних процесів. Міжнародна співпраця і інституційні механізми, включно з обміном інформацією між митними органами різних країн та гармонізацією правил з СОТ і WCO, забезпечують ефективний контроль і зменшують ризики контрабанди. Нарешті, стимулюючі та спрощувальні механізми, такі як програми «Єдине вікно», електронне попереднє декларування та пільгові режими, підвищують швидкість обробки вантажів і сприяють оперативності глобальних ланцюгів постачання.

Усі ці елементи в комплексі формують ефективну систему митного забезпечення міжнародної торгівлі, яка забезпечує баланс між контролем і спрощенням процедур, підтримує прозорість і безпеку, а також сприяє стійкості і ефективності глобальних ланцюгів постачання. У Таблиці 2 систематизує основні категорії митного забезпечення, демонструючи, які механізми та інструменти використовуються для регулювання міжнародної торгівлі, та їхній вплив на оперативність, стійкість і ефективність глобальних поставок.

Аналіз показує, що митне забезпечення міжнародної торгівлі є багаторівневою системою, де кожна категорія виконує специфічну функцію. Митні процедури та декларації забезпечують формалізацію переміщення товарів, фіскальні механізми гарантують фінансову дисципліну, а системи управління ризиками підвищують безпеку та надійність глобальних ланцюгів постачання. Контроль за відповідністю стандартам і сертифікація підтримують якість і законність продукції, а інформаційні та аналітичні системи сприяють прозорості і оптимізації процесів. Міжнародна співпраця і стимулюючі механізми забезпечують передбачуваність процедур і прискорення обробки вантажів. У комплексі ці елементи формують ефективну систему митного забезпечення, що сприяє

стабільності, прозорості та конкурентоспроможності глобальних ланцюгів постачання.

Таблиця 2

Основні складові митного забезпечення міжнародної торгівлі та їхній вплив на глобальні ланцюги постачання

Категорія	Механізми	Основна функція	Вплив на ГЛП
Митні процедури та декларації	Імпорт, експорт, транзит, тимчасове ввезення/вивезення, оцінка вартості, класифікація товарів	Регулювання руху товарів через кордон	Прискорює і упорядковує міжнародні поставки
Фіскальні механізми	Митні збори, податки на імпорт/експорт, пільгові тарифи	Забезпечення фінансової дисципліни та стимулів	Підвищує передбачуваність витрат та ефективність логістики
Ризик-орієнтований контроль	Системи управління ризиками, авторизовані економічні оператори (AEO)	Виявлення проблемних вантажів, зменшення затримок	Підвищує надійність і стійкість ланцюгів постачання
Контроль за відповідністю стандартам	Сертифікація, ліцензування, технічні та санітарні вимоги	Забезпечення безпеки та якості товарів	Підтримує безпеку глобальних ланцюгів постачання
Інформаційні та аналітичні системи	ERP, EDI, SRM, ISO 9001, ISO 28000	Моніторинг, планування та аналітика	Оптимізує логістику та підвищує прозорість
Міжнародна співпраця	Обмін інформацією між митними органами, гармонізація правил COT і WCO	Узгодження стандартів і контроль	Забезпечує міжнародну координацію та передбачуваність
Стимулюючі та спрощувальні механізми	Single Window, електронне попереднє декларування, пільгові режими	Прискорення процедур, спрощення митного оформлення	Підвищує оперативність та ефективність ГЛП

Джерело: сформовано авторами

На основі дослідження, можемо прийти до висновку, що митне забезпечення міжнародної торгівлі — це комплексна багаторівнева система правових, економічних, адміністративних, інституційних та цифрових

механізмів, спрямованих на регулювання, контроль і сприяння переміщенню товарів, послуг і капіталу через митний кордон, забезпечення фіскальної дисципліни, економічної безпеки та стійкості глобальних ланцюгів постачання. Воно охоплює:

- нормативно-правову складову, що базується на міжнародних договорах (COT, FTA, Кіотська конвенція), стандартах (HS, Incoterms), регламентах WCO та національному митному законодавстві;
- економічні інструменти, включаючи митні платежі, податкові механізми, тарифне регулювання та пільгові режими;
- адміністративно-організаційні процедури, зокрема декларування, оцінку та класифікацію товарів, здійснення ризик-орієнтованого контролю, сертифікацію та забезпечення відповідності технічним і санітарним вимогам;
- інституційну взаємодію між митними органами, міжнародними організаціями, бізнес-структурами, логістичними операторами та іншими учасниками глобальних ланцюгів постачання;
- цифрові та аналітичні системи (EDI, ERP, SRM, ISO), що забезпечують прозорість, автоматизацію, швидкість обробки даних і ефективне управління ризиками.

Таким чином, митне забезпечення є ключовим елементом архітектури міжнародної торгівлі, який поєднує регуляторні та технологічні інструменти для забезпечення законності, оперативності, передбачуваності та безпеки транскордонного руху товарів, сприяючи стабільності та конкурентоспроможності глобальних ланцюгів постачання.

Отже, митне забезпечення, що охоплює спектр інструментів — від тарифів і торговельних угод до регуляторних рамок, — справляє істотний вплив на динаміку ланцюгів постачання та економічні взаємозалежності у глобальному бізнес-середовищі. Запровадження тарифів, наприклад, може безпосередньо впливати на вартість товарів, змінювати конфігурацію

ланцюгів постачання та змушувати бізнес переглядати свої стратегії закупівель. Ефект від тарифів виходить за межі суто фінансових наслідків, впливаючи на стратегічні рішення щодо вибору виробничих локацій, відносин із постачальниками та методів управління запасами. Окрім тарифів, ключову роль у формуванні стратегій ланцюгів постачання відіграють торговельні угоди, які визначають доступ до ринків, регламентують імпортно-експортні операції та митні процедури. Угоди про вільну торгівлю (FTA) та преференційні домовленості формують рамкові умови, що сприяють спрощенню транскордонної торгівлі, зниженню бар'єрів і гармонізації регуляторних стандартів. Так, Північноамериканська угода про вільну торгівлю (NAFTA) та її наступник — Угода між США, Мексикою і Канадою (USMCA) — мали суттєвий вплив на динаміку ланцюгів постачання у Північній Америці, стимулюючи розвиток інтегрованих виробничих мереж та оптимізаційних стратегій [11]. Усвідомлення складності таких угод є необхідною передумовою для бізнесу, щоб використовувати ринкові можливості, дотримуватися вимог торговельних регламентів і підвищувати стійкість ланцюгів постачання в умовах глобалізації (рис. 1) [12].

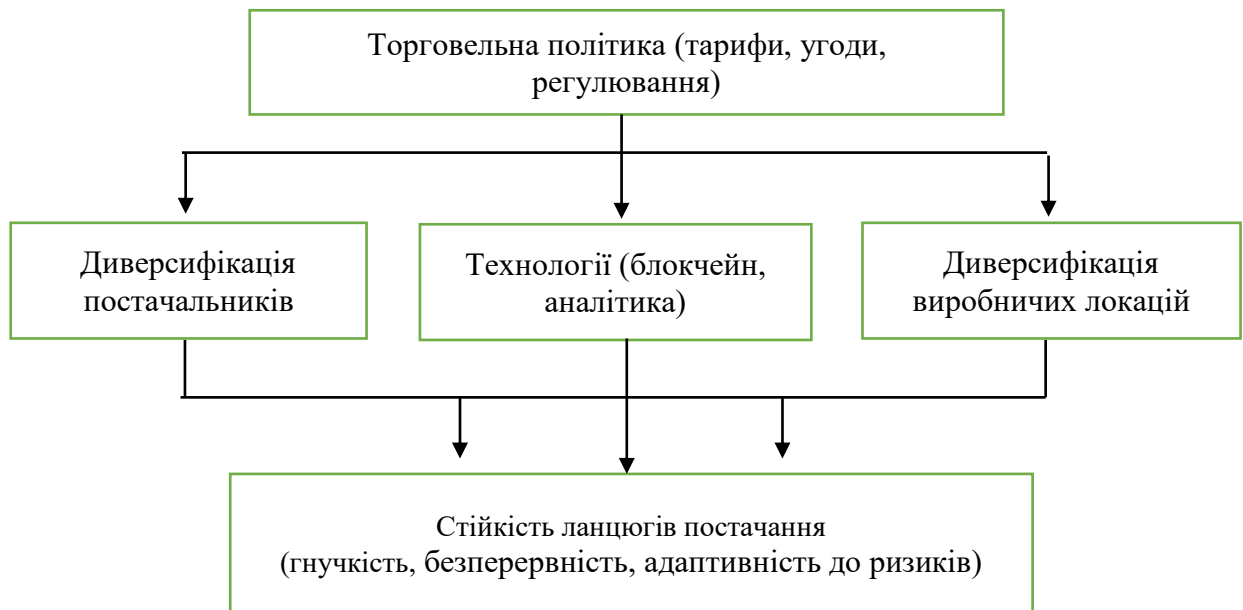

Рис. 1. Системний взаємозв'язок між ключовими чинниками формування стійких ланцюгів постачання в умовах глобалізації

Джерело: сформовано авторами

Подана схема-модель на рис.1 відображає системний взаємозв'язок між ключовими чинниками формування стійких ланцюгів постачання в умовах глобалізації.

1. **Торговельна політика** виступає зовнішнім регулятором, що визначає рамкові умови функціонування ланцюгів постачання. Тарифи, митні бар'єри, угоди про вільну торгівлю та стандарти безпосередньо впливають на структуру витрат, доступність ринків і конфігурацію логістичних маршрутів.

2. **Диверсифікація постачальників і виробничих локацій** є ключовим інструментом зниження залежності від окремих регіонів чи контрагентів. Вона мінімізує ризики перебоїв, викликаних геополітичними конфліктами, стихійними лихами чи локальними кризами.

3. **Цифрові технології (блокчейн, аналітика, автоматизація)** забезпечують прозорість, відстежуваність і контроль на всіх етапах ланцюга постачання. Використання цифрових платформ підвищує швидкість

ухвалення рішень та дозволяє оперативно реагувати на зміни у попиті чи збої в логістичних потоках.

4. **Колаборація учасників ланцюга постачання** (виробників, постачальників, логістичних компаній, торгових мереж) виступає об'єднувальною ланкою між диверсифікацією, технологіями та торговельною політикою. Вона формує довіру, забезпечує обмін даними та створює умови для спільного управління ризиками.

У підсумку, стійкість ланцюгів постачання є результатом комплексної взаємодії цих елементів. [13, с.22] . Таким чином, модель демонструє, що стійкість формується не окремо завдяки кожному фактору, а через їхню синергію та взаємодоповнюваність (рис. 2).

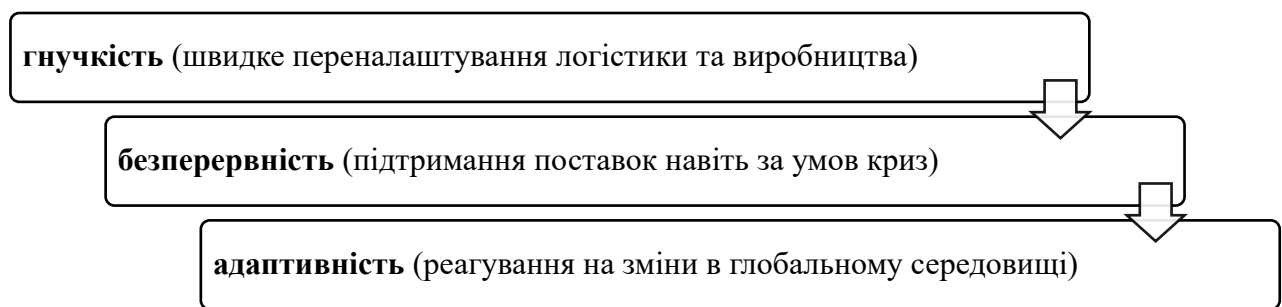

Рис. 2. Стійкість ланцюгів постачання через комплексну взаємодію елементів

Джерело: сформовано авторами

Динамічність торговельної політики та геополітичних процесів підкреслює необхідність для бізнесу впроваджувати гнучкі та адаптивні стратегії управління ланцюгами постачання. Ринкова волатильність, торговельні суперечки та геополітична напруженість здатні порушити стабільність потоків постачання, що зумовлює потребу у сценарному плануванні, розробці планів на випадок непередбачуваних обставин і запровадженні заходів із мінімізації ризиків. Стратегічні партнерства, диверсифікація джерел постачання та використання інноваційних технологій, зокрема блокчейну й предиктивної аналітики, підвищують стійкість і адаптивність ланцюгів постачання.

Висновок. Митне забезпечення, торговельна політика і загалом міжнародна торгівля суттєво впливає на динаміку ланцюгів постачання, визначаючи рішення щодо вибору постачальників, доступ до ринків, дотримання регуляторних норм і стратегії управління ризиками компаній, що працюють у глобальному бізнес-середовищі. Подолання складнощів, зумовлених торговельною політикою, вимагає комплексного розуміння ринкових тенденцій, нормативно-правових рамок, геополітичних ризиків та технологічних інновацій. Організації можуть підвищити ефективність функціонування ланцюгів постачання шляхом розвитку стратегічних партнерств, цифрової трансформації та впровадження гнучких управлінських практик. Це дозволить їм використовувати можливості міжнародної торгівлі та долати регуляторні виклики в умовах дедалі більшої взаємозалежності й конкуренції у глобальній економіці.

Теоретичні підходи до митного забезпечення міжнародної торгівлі свідчать, що воно є складною багаторівневою системою, яка інтегрує правові, організаційні, економічні та технологічні інструменти. Його ключова функція полягає не лише у здійсненні митного контролю та забезпеченні надходжень до бюджету, але й у створенні умов для прозорості та безпечної інтеграції національних економік у світовий ринок. Сучасні концепції акцентують на переході від суто фіскальної ролі митниці до стратегічної функції — сприяння розвитку міжнародної торгівлі та забезпечення стійкості глобальних ланцюгів постачання. У цьому контексті важливе місце займають міжнародні стандарти та договори (ГАТТ/СОТ, Кіотська конвенція, SAFE Framework тощо), а також впровадження цифрових технологій та систем управління ризиками, які дозволяють оптимізувати митні процедури, зменшити адміністративні бар'єри та підвищити довіру між учасниками торговельних відносин.

Таким чином, митне забезпечення виступає фундаментальною складовою глобальної торговельної архітектури, що визначає ефективність, передбачуваність та безпечність міжнародних економічних процесів.

Література

1. Loh K. B., Tan C. L. Enhancing Supply Chain Resilience through Supply Chain Integration, Learning, Agility, and Digital Transformation. *Global Business and Management Research: An International Journal*. 2024. Vol. 16, No. 3. P. 118–132.
2. Irawan A. Global Supply Chains and Economic Interdependencies: A Literature Study. *Vifada Management and Social Sciences*. 2023. Vol. 1, No. 2. P. 40–53. DOI: <https://doi.org/10.70184/g7f0wg82>
3. Ковтуненко К. В., Кравченко О. М., Манічева А. В. Організаційно-економічне забезпечення управління міжнародними ланцюгами поставок в умовах глобалізаційних перетворень. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 4/3. С. 20–22. DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.4\(3\).4](https://doi.org/10.37634/efp.2020.4(3).4)
4. Котвицька Н., Захарченко А. Логістичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в умовах глобальних викликів. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 3 (54). С. 191–197. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-29>
5. Марценюк В., Марценюк М. Цифрова трансформація логістики у зовнішньоекономічній діяльності: виклики та перспективи. *Підприємництво та інновації*. 2025. № 34. С. 246–249. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.39>
6. Бережнюк І. Г. *Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти* : монографія. Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. 543 с.

7. Яромій І. В. Принципи реалізації державної митної політики. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 4 (86). С. 227–232. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.37>
8. Дорофеєва Л. М. Нормативно-правове закріплення міжнародних стандартів митної справи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 26. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc26/6.pdf> (дата звернення: 13.10.2025).
9. Разумей Г. Ю., Разумей М. М. *Аналіз ризиків у митній справі* : навч. посіб. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2017. 245 с.
10. Яромій І. В. Інституційна спроможність митних органів. *Правова позиція*. 2023. № 3 (40). С. 221–217. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-3.42>
11. *Assessing the Impact of Free Trade Agreements on the Services Trade of India*. Research Article No. 07/2026. URL: <https://www.crfindia.org/-/media/Project/ChintanResearchFoundation/Publications%20PDF/1%20Aug/Impact%20of%20free%20trade.pdf> (дата звернення: 12.11.2025).
12. Смерічевська С. В., Швець А. В. *Стратегічне управління ланцюгами постачання* : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2025. 378 с.
13. Гірна О. Б. Цифрові технології в управлінні ланцюгами постачання. *Економічний простір*. 2025. № 199. С. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.199.20-25>

References

1. Loh, K. B., & Tan, C. L. (2024). Enhancing supply chain resilience through supply chain integration, learning, agility, and digital transformation. *Global Business and Management Research: An International Journal*, 16 (3), 118–132.

2. Irawan, A. (2023). Global supply chains and economic interdependencies: A literature study. *Vifada Management and Social Sciences*, 1 (2), 40–53. <https://doi.org/10.70184/g7f0wg82>

3. Kovtunenکو, K. V., Kravchenko, O. M., & Manicheva, A. V. (2020). Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia upravlinnia mizhnarodnymy lantsiuhamy postavok v umovakh hlobalizatsiinykh peretvoren' [Organizational and economic support for managing international supply chains under globalization transformations]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, 4 (3), 20–22. [https://doi.org/10.37634/efp.2020.4\(3\).4](https://doi.org/10.37634/efp.2020.4(3).4) [in Ukrainian].

4. Kotvytska, N., & Zakharchenko, A. (2025). Lohistychne zabezpechennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy v umovakh hlobalnykh vyklykiv [Logistics support of foreign economic activity of Ukrainian enterprises under global challenges]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 3 (54), 191–197. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-29> [in Ukrainian].

5. Martsenyuk, V., & Martsenyuk, M. (2025). Tsyfrova transformatsiia lohistyky u zovnishnoekonomichnii diialnosti: vyklyky ta perspektyvy [Digital transformation of logistics in foreign economic activity: challenges and prospects]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, 34, 246–249. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.39> [in Ukrainian].

6. Berezhniuk, I. H. (2009). *Mytne rehuliuвання Ukrainy: natsionalni ta mizhnarodni aspekty* [Customs regulation of Ukraine: national and international aspects]. Dnipropetrovsk: Akademiia mytnoi sluzhby Ukrainy. 543 p. [in Ukrainian].

7. Yaromii, I. V. (2024). Pryntsypy realizatsii derzhavnoi mytnoi polityky [Principles of implementation of state customs policy]. *Derzhava ta rehiony. Seriia: Pravo*, 4 (86), 227–232. <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.37> [in Ukrainian].

8. Dorofieieva, L. M. (2017). Normatyvno-pravove zakriplennia mizhnarodnykh standartiv mytnoi spravy [Regulatory consolidation of

international customs standards]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, 26. Available at: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc26/6.pdf> [in Ukrainian].

9. Razumei, H. Yu., & Razumei, M. M. (2017). *Analiz ryzykiv u mytnii spravi* [Risk analysis in customs affairs]. Dnipro: Universytet mytnoi spravy ta finansiv. 245 p. [in Ukrainian].

10. Yaromii, I. V. (2023). Instytutsiina spromozhnist mytnykh orhaniv [Institutional capacity of customs authorities]. *Pravova pozytsiia*, 3 (40), 217–221. <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-3.42> [in Ukrainian].

11. Chintan Research Foundation. (2026). *Assessing the impact of free trade agreements on the services trade of India*. Research Article No. 07/2026. Available at: <https://www.crfindia.org/-/media/Project/ChintanResearchFoundation/Publications%20PDF/1%20Aug/Impact%20of%20free%20trade.pdf> [in English].

12. Smerichevska, S. V., & Shvets, A. V. (2025). *Stratehichne upravlinnia lantsiuhamy postachannia* [Strategic supply chain management]. Sumy: Universytetska knyha. 378 p. [in Ukrainian].

13. Hirna, O. B. (2025). Tsyfrovi tekhnolohii v upravlinni lantsiuhamy postachannia [Digital technologies in supply chain management]. *Ekonomichnyi prostir*, 199, 20–25. <https://doi.org/10.30838/EP.199.20-25> [in Ukrainian].